

Literární putování

Libereckým krajem

listopad
2021

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Za romantikou Máchova kraje a cikánskou tematikou Kokořínska

Listopad, ač se to nezdá, je svou ponurostí a tušením konce tím pravým měsícem pro romantické putování, posilované navíc v máchovské krajině Kokořínska připomínkou listopadových výročí narození či úmrtí autorů s obdobím romantismu tak či onak spojených.

Putování začneme v Dubé v Máchově kraji. Zcela po právu se krajině kolem Doks a Bezdězu dostalo tohoto pojmenování. Listopadový jubilant **Karel Hynek Mácha** (16. listopadu 1810, Praha – 8. listopadu 1836, Litoměřice) o ní psal mnohokrát ve svých dílech *Svět smyslný, Svět zašlý* či *Večer na Bezdězu*, zmínky nalezneme i v *Márince* a samozřejmě hlavně v *Máji*. Událost, která báseň inspirovala, se udála nedaleko Dubé. Na místě, kde dnes stojí socha sv. Prokopa, zavraždil Hynek Schiffner svého otce a stal se později literárním loupežníkem Vilémem.

Poté se již ponoříme do lesů a dolů Kokořínska. Zde, v krajině obklopené na obzoru modrými horami, se odehrává próza *Růže na poušti* (1825) druhého zcela listopadového autora **Jana Jindřicha Marka** (4. listopadu 1803, Liblín – 3. listopadu 1853, Kralovice), která silně ovlivnila tvorbu K. H. Máchy prv-

ky tajemství, rozporu vyděděných jedinců se společností ap. Přestože závěr díla je spíše sentimentální, jeho spojitost s Máchovými *Cikány* nelze přehlédnout.

Za vrchem Nedvězí s nádherným kruhovým výhledem doputujeme postupně do Vidimi a Šemanovic, kde chodil do školy **Václav Bolemír Nebeský**, rodák z nedalekého Nového Dvora u Kokořína (18. srpna 1818 – 17. srpna 1882, Praha). Statek vzdálený asi dva kilometry severně od Kokořína, kde jej kdysi připomínala pamětní deska, údajně uschovaná na obecním úřadě v Kokoříně, je dnes již zcela rozpadlý. Ve vzpomínkách současníků na Nebeského nalezneme podobné prvky, které jej spojovaly s Máchou. Jeho nejvýznamnější dílo *Protichůdci* (1844) vzniklo v návaznosti na Máchův *Máj* a nezapře v sobě ani inspiraci místy dětství. Přestože vše je v rovině neurčitosti, nalezneme zde scénérii, která může snadno evokovat Kokořínsko či blízké okolí Máchova jezera.

A to se již před námi otevírá Kokořínský důl. Ten je vylíčen v *Cikánech* takto:

Uprostřed úrodné roviny leží hluboké, ouzké, na mnoho však mil dlouhé údolí. Cestující rozlehlou rovinou

Každý měsíc zveřejníme nový výlet za zajímavými literárními osudy a památkami našeho kraje.

Informace a podklady ke každé vycházce včetně mapy s trasou výletu naleznete vždy na našich webových stránkách a sociálních sítích. Vydejte se s námi odkrýt literární stopy v našem kraji!

   YouTube

www.kvkli.cz

Literární putování

Libereckým krajem

listopad
2021

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

nenaděje se před sebou ležícího dolu; až najednou, přišed na okraj jeho a uleknutý zastaviv krok, jako by náhle se před ním rozstoupila země, hluboko pod sebou spatřuje vrcholky temných jedlí a sem tam mezi skalami jednotlivé chatrče. Po obou sice stranách údolí toho strmí vysoké skály, leč nicméně jsou si obě strany velmi nepodobné.

Po levé straně stojí již od vchodu vysoká a příkrá písčinná skalina. Mnohý déšť ji rozemlel v rozličné podoby zvířat podivných i zpotvořilých, postav lidských, které hustě a v nesčíslném množství po skalnaté stěně buď lézti, buď z ní vyhlížeti se zdají, dutýma za putujícím tudy se dívající očima. Při skalině, po výstupcích i rozsedlinách jejích, zastiňují vysoké jedle a borovice tyto často hrozné hříčky přírody, místy jenom zdola povolující oku pocestného volný průhled na tuto bělopožloutlou vysokou zeď.

Po pravé straně, od východu k západu dolů se táhnoucí skála písčinná jest v mnohé kusy nestejně šířky rozervána, a výš a výše nad údolí vystupujíc, ohromné tvoří sem tam rozvalené stupně. Husté křoví obrostá tyto vysoké, nad ně strmící velké kameny a celá ta strana jest podobna pustému městu východních krajin, na jehožto rovných, mechem porostlých střeších zažloutlé břízy sklánějí plačící větve, v jehožto ulicích nízké, husté křoví zakrývá ouzký průchod ve stavení pusté, teď jen plachým liškám za obydlí sloužící.

Sem tam vystupuje některý kámen, jako by štíhlá vížka strměla nade ploché střechy, a déšť i jiné nehody, aby dokonaly klam ten, vytvořily uzounká v ní okna. Některé chaloupky – jestli se těch as šest neb sedm chatrčí tak nazývati může – opírají se porůznu o tyto po stráni hustě se nacházející kameny; a mnohá z těch chatrčí jen přední stranu má z netesaných trámů sbitou, ostatní její díl jest vnitřek dutého kamenu. Ouzká pěšinka vede mezi rozsedlinami skal a hustým křovím od jedné chatrče k druhé až dolů do oudolí k ouzkému sice, avšak dlouhému a hlubokému je-

zeru, na jehožto modravé hladině vodní lilie rozkládají své široké temnozelené listí, a bledé jejich květy plynou co stříbrné korunky nad temným zrcadlem vod. Jestliže, jak mnozí učenci jistí, v pradávnych časích celá země česká jen jedině veliké jezero byla: tedy jest toto malý pozůstatek z oné nesmírné vodní hladiny, a ploché, ouzké břehy jeho jsou s obou stran veliké stupně písčité skaliny, která, kdo ví jak daleko, se stápní v prohlubeň vodní; neb dle ujišťování tamějších obyvatelů ještě žádný nenalezl dna ve vodě této.

Při jezeru tomto, na výtoku malého potoka, stojí mlýnec, kteréhož jednozvučné klepání v spolku se šustem a hvizdem přelétajícího ptactva působí, i že tato samota ještě pustější, mrtvo krajiny této ještě hroznější se zdá. Časem jen pronikne nápěv neviditelným pastevcem pronesené národní písně, a jakoby potěšená z toho krajina kolikráte po sobě si opětuje zpěv jeho temným – temnějším ohlasem.

Asi šest set kroků vzdálí od vchodu – kde malý potok hustými olšinami zastíněný v malém vodospádu hlučněji hovoří s rodnou jemu krajinou – rozstoupí se oudolí po levé straně v jiný širší sice, ale krátký jenom dol. Uprostřed něho stojí vysoká, hustě porostlá skála, korunovaná zříceninami starého hradu; mnohem však vyšší je stromoví, obkličující skalnaté stěny dolu toho, tak, že ani vysoká jednotlivá věž zříceného hradu nepřekročí vrcholky jedlí, vroubicích po hoře ohromné tyto zdi.

Stavba hradu toho, a obzvláště kulaté věže, jest zcela přiměřena rozmnožení tichou hrůzností krajiny. Je bleděžlutá, základ její zdá se z jediného kusu pozůstávati. Zeď její náramně je tloušťky, a až k špičaté, tak též přižloutlé kamenné střeše ani jediného okénka nemá. Zcela jest hladká, a drobné ozdoby, jako hříčky na krku velikána, pod přístřeším jejím umístěné, činí, že hrozná její síla tím strašněji doléhá na zbloudilého, zadiveného poutníka. Na něco širším přístřeší se chvěje mladá bříza, a přiléhajíc k špičaté nevysoké

Literární putování

Libereckým krajem

listopad
2021

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

střeše, od ní na dol se kloní co jednotlivé péro za kloboukem loupežníka.

Pod hradem tímto na vchodu tohoto druhého dolu stojí blízko nad potokem malá chaloupka zcela obyčejné chudobné stavby. Jako ostatní chatrče po kopci druhé strany, jest i ona o skalinu svým zadním dílem opřena a jen tím se od nich liší, že přední její stranu po ni rozvedené révy vinné širokými listy příkrývá. Před ní jest malá čtverhranná zahrádka, v kteréž dvě na drnu vyvýšené kamenné tabule, obklíčené drnovými sedadly, jakož i nade dveřmi se houpající chvoj praví chalupu tuto býti jediným hostincem této krajiny.

V Kokoříně se odehrává i povídka **Bajrama** (1858) **Vítězslava Háška** (5. dubna 1835, Dolínka u Mělníka – 8. října 1874, Praha), příběh lásky selského syna a cikánky, opět svědčící o inspiraci Máchovým dílem:

„Za vesnicí K – se rozkládají široké lesy, rozrývané pěknými, všelijak se splýtajícími údolími, na jejichžto stránkách strmí vysoké sem tam bílou břízou poseté skály. Skály tyto mají něco divokého do sebe; ale usadivší se na nich břízy vypadají jako bílé ovečky, jež si zde hle-

dají pastvy a zmírňují poněkud pocit udivení, který mimovolně se v pozorovatele těchto skal vkrádá. Ostatně sem málokdy noha blízkých vesničanů zabloudí; dravci a noční ptáci zde mají své sídlo, ba i černý havran tu leckdy zakrákorá, a na okolí se vypravují rozličné pověsti, jichžto jevištěm jsou hlavně tato údolí.

Jak pravím, slunce zašlo. Těmto údolím ovšem už před hodnou chvílí, ale nyní již ani na nejvyšších sosenách nebylo pozorovati zlaté stopy slunečního paprsku; jenom putující po nebi šedé mráčky se červenaly, jako panenským studem. V lese samém již jest silné šero; ale bílé puntíky hvězd, oku sotva ještě dohledné, ukazují, že se večer teprv začíná.

U jedné skály sedí tlupa cikánů v zajímavém skupení.“

Putování zakončíme na hradě Kokoříně. Pod ním se nachází Máchova skála s vyhlídkou a nedaleko pod zámek Kokořín dnes již nepřístupná jeskyně Staráky, uváděná též jako dějiště Cikánů. Romantických míst spojených s Máchou je však v Kokořínsku a Máchově kraji mnohem více.

Marek Sekyra

PROTICHŮDCI

Václav Boletín Nebeský

Jezdec ale bral se cestou svou,
kde se bor a úval otevíral,
utěšený palouk rozestíral,
nímž se vine potok skvělou nití,
stříbrolesklé jezero se třpytí,
v němž se topí světla rudý svit.

...

Ticho – kol jen mlejny klepou
a jen temným mírem šera
sladký zpěv se leje děvy,
jenž se bělá u jezera.

Výletní mapa

- **Start** – Dubá, Máchův kraj – dějiště děl K. H. Máchy
- **2, 3)** Vidim, Šemanovice – působiště V. B. Nebeského
- **4)** Nový dvůr u Kokořína – rodiště V. B. Nebeského
- **Cíl** – Kokořín – dějiště děl K. H. Máchy, J. J. Marka, V. B. Nebeského a V. Háška

